

JAMES KENNEDY, KEYNOTE-SPREKER OP NUFFIC-JAARCONGRES:

‘Beslis per opleiding over



Foto: Henriëtte Cuijst

Dat Engelstalig onderwijs voor Nederlandse instellingen een meerwaarde heeft, is evident, vindt James Kennedy, keynote-spreker op het Nuffic-jaarcongres. Toch ziet de Amerikaans-Nederlandse hoogleraar geschiedenis genoeg opleidingen waar juist Nederlands onmisbaar is. Zijn ideaal? Volledig tweetalige opleidingen, waarbij studenten zelf kiezen wat ze in welke taal volgen.

gebruik van Engels'

In het leven van James Kennedy is meertaligheid een vast gegeven. "Sinds het moment dat ik kinderen heb met mijn Nederlandse vrouw, bestaat er bij ons thuis een papataal en een mamataal. Daar zijn we heel consequent in", vertelt de Amerikaanse historicus, die sinds 2003 in Nederland woont.

Maar ook in zijn eigen jeugd, in de Verenigde Staten, speelden meer talen al een rol. Ook zijn vader trouwde met een Nederlandse vrouw. In vakanties verbleef het gezin vaak in Nederland, en op 8-jarige leeftijd bracht James zelfs een jaar door op een Nederlandse basisschool. Vanaf dat moment probeerden zijn ouders de belangstelling voor het Nederlands bij hem verder aan te wakkeren. Dat lukte goed, niet in de laatste plaats door abonnementen op Nederlandstalige strips. Ook later, tijdens zijn studie aan Georgetown University in Washington, bleef Kennedy belangstelling houden voor het Nederlands.

Makkelijke spreker

James Kennedy is sinds 2007 hoogleraar Nederlandse geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). Hij vestigde zich vier jaar daarvoor al in Nederland, om hoogleraar contemporaine geschiedenis te worden aan de Vrije Universiteit (VU). Vanaf dat moment was het Nederlands ook in zijn werk een vaste factor. Sprak hij de taal meteen vanaf het begin goed genoeg om er college in te geven? "Dat moet je aan mijn studenten van toen vragen", lacht Kennedy. Om er meteen in alle ernst aan toe te voegen: "Ik ben van nature een makkelijke spreker en ik sprak al Nederlands toen ik begon. Maar ik moet heel eerlijk zeggen dat het lang heeft geduurd voordat mijn colleges in het Nederlands net zo goed, of bijna net zo goed, waren als in mijn moedertaal."

Bij Nederlandse collega's die in het Engels doceren, neemt Kennedy hetzelfde waar. "Soms zijn we geneigd te denken dat we gewoon de knop kunnen omzetten en dat we dan moeiteloos in een andere taal verder praten. Maar dat is niet zo. Zelfs in Nederland, waar mensen zeer goed Engels spreken, is lesgeven in het Engels soms gewoon te veel gevraagd van docenten. Het kan dan ten koste gaan van de kennisoverdracht."

In de discussie over het gebruik van Engels aan Nederlandse hogeronderwijsinstellingen is dit een veelgehoord kritiekpunt. Nuances, verdieping, maar ook grappige anekdotes zouden verloren gaan, simpelweg omdat dat alles voor docenten te vermoeiend of te moeilijk is in een andere taal. Studenten zouden ook minder kennis opnemen als ze colleges volgen in een andere taal.

Wereldwijd wetenschappelijk publiek

Ook dat herkent Kennedy. "Voor studenten is college volgen in een andere taal een totaal andere onderwijservaring. Ik heb dat in de praktijk voor het eerst ervaren toen ik, door de komst van twee buitenlandse studenten, mijn Nederlandse colleges ineens in het Engels moest gaan doen. Wat je dan merkt, is dat ongeveer de helft van de Nederlandse studenten goed meedraait in de discussies en dat de andere helft min of meer afhaakt." Bedoelt Kennedy dat het beter is om aan Nederlandse instellingen geen Engelstalige colleges te geven? Nee, daarvoor zijn er volgens de

"Overschakelen op het Engels is voor de ene opleiding heel nuttig en voor de andere gewoon niet"

historicus weer te veel argumenten vóór. Hij somt om: "Het gebruik van Engels bevordert de mobiliteit. Door in het Engels te werken, kunnen studenten hun eigen onderzoek veel beter inbedden in wat andere studenten en wetenschappers buiten Nederland aan het doen zijn. Maar ook voor de verspreiding van je eigen ideeën is het gebruik van Engels belangrijk. Wie weet anders wat je aan het doen bent? Academisch Engels biedt de mogelijkheid om een wereldwijd wetenschappelijk publiek te bereiken." De man die normaliter niet terugdeinst voor uitgesproken opinies – onder meer in zijn tweewekelijkse column in dagblad *Trouw* – laat zich in de kwestie 'Engels, ja of nee?' niet verleiden tot een zwart-wit antwoord. "Het hangt er écht van af", zegt hij. "Neem een opleiding als archeologie. Archeologen vormen wereldwijd een redelijk kleine gemeenschap in een veld waar de *lingua franca* onmiskenbaar Engels is. Engelstalige literatuur en onderzoeken domineren dit vakgebied. Bij zo'n opleiding zou ik resoluut de knop omzetten en al het onderwijs in het Engels aanbieden."

Na een korte denkpauze vervolgt hij: “Maar wat doe je met een opleiding als Nederlands recht? Of mijn eigen vak, Nederlandse geschiedenis? Natuurlijk wil je het vak internationaal op de kaart zetten en aantrekkelijk maken voor buitenlandse studenten. Maar als zij gedegen onderzoek willen doen in hun vakgebied, dan hebben zij het Nederlands hard nodig. Is het dan in hun voordeel om alle cursussen in het Engels te volgen?”

Dat een instelling zoals de Universiteit Maastricht volledig op Engels wil overschakelen, begrijpt hij wel. “Maar vergeet niet dat Maastricht alleen al door haar ligging een kritische massa aan buitenlandse studenten heeft, waardoor overschakelen op het Engels meer voor de hand ligt.” Voor andere Nederlandse instellingen, zoals ook zijn eigen UvA, vindt hij een dergelijke totaalkeuze minder zinnig. Een keuze op opleidingsniveau lijkt hem beter. “Als je er goed over nadenkt in termen van doelmatigheid, kom je al snel tot de conclusie dat overschakelen op het Engels voor de ene opleiding heel nuttig is en voor de andere opleiding gewoon niet.”

Twee sporen

Resteert het argument dat een opleiding in het Engels meer buitenlandse studenten aantrekt dan een opleiding in het Nederlands. Nog mooier zou Kennedy het daarom vinden als er per opleiding een tweetalig aanbod zou zijn, dat wil zeggen: een volledig Engelstalig én een volledig Nederlandstalig programma. “Die twee sporen kun je apart houden, of je kunt combinatiemogelijkheden aanbieden”, denkt hij. Nederlandse studenten zouden zelf kunnen bepalen hoeveel van de opleiding ze in het Engels willen volgen. En voor buitenlandse studenten blijven de opleidingen aantrekkelijk, zonder dat hun de mogelijkheid wordt ontnomen om lessen in het Nederlands te volgen. “Docenten worden minder belast, studenten hebben de keuze”, filosofeert Kennedy.

Hij realiseert zich dat een dergelijke oplossing niet overall administratief en financieel haalbaar zal zijn. “Maar voor sommige opleidingen zou het zeker een aantrekkelijke uitkomst zijn. Ook hier geldt: maatwerk per opleiding. En heel goed kijken of het de investering waard is.”

Als Amerikaanse hoogleraar op een Nederlandse universiteit is Kennedy een goed voorbeeld van wat het resultaat kan zijn van internationalisering. Ook ziet hij, ondanks zijn specifiek Nederlandse studierichting, de nodige buitenlandse studenten op zijn colleges. Betekent dit dat Nederland al een aantrekkelijke studiebestemming is voor buitenlanders? Kennedy vindt van wel. “Aan de kwaliteit ligt het zeker niet. Als er een probleem is met Nederland als internationale studiebestemming, dan is het vooral het feit dat Nederland onzichtbaar blijft. Voor veel buitenlanders, en zeker voor Amerikanen, is het vaak niet duidelijk waarom ze in Nederland moeten gaan studeren.”

Gateway to Europe

Het maakt ook domweg verschil of je uit een klein of uit een groot land komt, licht de Amerikaan toe. “Nederlanders zullen andere plekken altijd interessanter vinden dan hun eigen land. In een groot land als de VS is dat anders. Maar als je Nederland kunt presenteren als de plek waar je toegang krijgt tot héél Europa, dan denk ik dat er goede kansen zijn om het land meer als internationale studiebestemming te profileren. Noem het maar de *gateway to Europe*.” Nederland als toegangspoort tot Europa. Het is een slogan die vertrouwd in de oren klinkt. Het is ook een doelstelling die goed past bij de ambities van de huidige regering om Nederland in de topvijf van wereldwijde kenniseconomieën te krijgen. Wat vindt Kennedy daarvan? “Ambitie is een goede Nederlandse eigenschap. En ik zie geen reden waarom Nederland niet in die topvijf terecht zou kunnen komen. Maar met de huidige bezuinigingen in het hoger onderwijs komt ook een andere kenmerkende eigenschap van Nederland naar voren: dat we voor een dubbeltje op de eerste rang willen zitten.”

ROB BURKHARD

NUFFIC JAARCONGRES

Het Nuffic Jaarcongres vindt plaats op 15 maart in Amsterdam, in de Beurs van Berlage. Thema is de meerwaarde van meertaligheid voor het hoger onderwijs.

Meer info via www.nuffic.nl/jaarcongres